

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Az engedély nélküli vezetés szabálysértés szabályozásának kérdései

Szerző:

dr. Pesti Krisztina

Budapest, 2025. május 12.

I. Bevezetés

A közlekedésben részt vevő járművek és járművezetők számának emelkedése többszörösére emelte a közlekedési jellegű szabálysértések és bűncselekmények miatt indult eljárások számát. Az engedély nélküli vezetés szabálysértések elszaporodottsága indokoltta teszi a tényállás elemeinek gyakorlati szempontú vizsgálatát, valamint a hozzá kapcsolódó jogszabályi háttér áttekintését különös figyelemmel a közelmúltban bekövetkezett jogszabályváltozásra és annak indokaira. Az engedély nélküli vezetés szabálysértést megvalósító elkövetőkkel szemben a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásokról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. törvény) igen súlyos szankciók kiszabására is lehetőséget ad, így a kiszabott büntetések és alkalmazott intézkedések rendszerének vizsgálata, továbbá a büntetéskiszabás során értékelendő körülmények is dolgozatom témáját képezik.

II. Az engedély nélküli vezetés szabálysértés jogszabályi háttere, a szabályozás szükségessége és a törvénymódosításra okot adó körülmények

A jogalkotó az engedély nélküli vezetés szabálysértést már a Szabs. törvény hatályba lépésekor a kiemelt közlekedési szabálysértések körében szabályozta, a tényállás megvalósítóival szemben - az elkövetési magatartások függvényében - kötelező mértékű pénzbírság kiszabását írta elő, mely a szabálysértési hatóság, vagyis a rendőrség hatáskörébe tartozott. A közlekedési jellegű szabálysértések közül kizárólag a Szabs. törvény 176. §-ában szabályozott és szabálysértési elzárással is büntethető járművezetés az eltiltás tartama alatt szabálysértés elbírálása tartozott a bíróság hatáskörébe. A tényállások Szabs. törvényben elfoglalt helye utal a szabálysértések tárgyi súlyára és társadalomra veszélyességére, a jogalkotó a súlyosabb cselekményeket az elzárással is büntethető szabálysértések közé helyezte. A fent írt két tényállás jogi szabályozását illetően a Szabs. törvény hatályba lépésétől kezdődően kilenc éven keresztül változás nem történt, azonban 2020. novemberében benyújtották az Országgyűlés számára az engedély nélküli járművezetés elleni fellépés érdekében a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) módosításáról szóló törvényjavaslatot. Az új törvény megalkotásának indoka volt többek között, hogy az a személy, aki megfelelő képzettség hiányában vesz részt a forgalomban, rendkívüli veszélynek teszi ki mind

magát, mind a környezetében lévőket, ezért az engedély nélküli járművezetés szabálysértési szankciójának szigorítása, a cselekmény elzárással fenyegetése indokolt. A társadalomra veszélyesség pedig még fokozottabb, ha a szabálysértési hatóság, vagy a büntetőbíróság járművezetéstől eltiltó rendelkezésének semmibe vételével vezeti az eltiltott a járművet, ami a bűncselekménnyé minősítést is indokoltá teszi.¹ Ezt követően 2021. május 14. napján hatályba lépett a közbiztonság erősítése érdekében egyes rendészeti igazgatási törvények módosításáról szóló 2021. évi XXXI. törvény, mely egyértelműen kifejezésre juttatta az engedély nélküli vezetés szabálysértés szigorúbb jogi megítélését, hiszen a korábbi szabályozástól eltérően a jogalkotó a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések közé emelte. A törvényjavaslat alapján a járművezetés az eltiltás hatálya alatt szabálysértést a jogalkotó bűncselekménnyé minősítette és ezzel korábbi Szabs. törvényben elfoglalt helyét az engedély nélküli vezetés szabálysértés váltotta fel. Úgy gondolom, hogy a jogalkotó helyesen felismerte azt, hogy a korábbi szabályozás nem igazodik megfelelően a jelenlegi - elsősorban a közlekedést érintő - megváltozott viszonyokhoz és szükséges annak megítélésén jogszabálmódosítással változtatni, szigorítani.

II.1. Járművezetés az eltiltás hatálya alatt - szabálysértésből bűncselekmény

Az engedély nélküli vezetés szabálysértés szigorúbb jogi megítélése magával hozta az addig Szabs. törvény 176. §-ában szabályozott járművezetés az eltiltás hatálya alatt szabálysértés bűncselekményi szintre emelését. Az eltiltás hatálya alatti járművezetés fokozott társadalomra veszélyessége abban áll, hogy az elkövető a szabálysértési hatóság vagy bíróság által kiszabott közúti, illetve meghatározott járműfajtára vagy kategóriára vonatkozó tiltó rendelkezését figyelmen kívül hagyva az eltiltás tartama alatt ismét járművet vezet. Az engedély nélküli vezetés szabálysértéstől eltérően itt nem a közlekedési előképzettség hiánya szankcionálandó, sokkal inkább az elkövetők jogkövető magatartás tanúsítására való alkalmatlansága. Ennek megfelelően a Büntető Törvénykönyvhöz fűzött kommentár a bűncselekmény jogi tárgyát a közlekedés biztonságában és a tiltó rendelkezések tiszteletben tartásához fűződő érdek védelmében jelöli meg.²

¹ T/13537. számú törvényjavaslat

² Karsai Krisztina (szerk.): Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez Btk.239/B. §-ához

A bűncselekmény megállapíthatóságának feltétele egy korábbi jogerős szabálysértési hatóság vagy bíróság által kiszabott járművezetéstől eltiltó rendelkezés megszegése. Ebből következik, hogy a bűncselekmény csak szándékosan követhető el, az elkövetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy a járművezetéstől korábban eltiltották. A bűncselekmény elkövetője kizárólag a járművezetéstől eltiltás hatálya alatt álló járművezető lehet. A járművezetés fogalmának értelmezése problémát jelenthet, de a bírói gyakorlat alapján járművezetésen a jármű haladásához nélkülözhetetlen vezetéstechnikai teendők elvégzését, továbbá az elromlott jármű vontatását, kormányzását is érteni kell.³ A bűncselekmény attól függően minősül vétségnek vagy büntettnek, hogy mely hatóság szabta ki az eltiltást. A különbségtétel tetten érhető a büntetési tételek meghatározásánál is, hiszen a bűncselekmény alapesete egy évig terjedő, míg minősített esete három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A jogalkotó a büntetőeljárásban kiszabott járművezetéstől eltiltás hatálya alatti elkövetést minősített esetként szabályozza, holott a bűncselekmény jogi tárgya a tiltó rendelkezések tiszteletben tartásához fűződő érdek, mely álláspontom szerint független a kiszabó hatóságtól, a szankcionálás alapja egy korábbi, jogerős döntés figyelmen kívül hagyása. A súlyosabb minősítés és jogkövetkezmény indoka azonban nem más, minthogy a büntetőeljárás során kiszabott eltiltás - nagyobb társadalomra veszélyességet feltételező - bűncselekmény elkövetésével áll összefüggésben. A bűncselekmény akkor tényállásszerű, ha azt az elkövető a tiltó rendelkezésben szereplő járműkategóriára vagy járműfajta követi el, kivéve a közúti járművezetéstől eltiltás esetét, mely bármely engedélyhez kötött járművezetéssel összefüggésben megvalósul. Előfordulhat, hogy az elkövetővel szemben több alkalommal szabott ki járművezetéstől eltiltást a hatóság. Az újabb elkövetésnél figyelemmel kell lenni arra, hogy a minősítés - amennyiben a szabálysértési hatóság és a bíróság is szabott ki eltiltást - a büntetőbíróság által kiszabott eltiltáshoz igazodik és ezesetben az elkövető a minősített esetért felel azzal, hogy a többszörös eltiltás hatálya alatti vezetés a büntetéskiszabás során súlyosító körülményként értékelendő.⁴ Ebben az esetben halmazati büntetés kiszabására nincs lehetőség, azonban a többszöri vezetés halmazatot eredményezhet és a törvényi feltételek fennállása esetén a folytatólagos elkövetés megállapítása sem kizárt.⁵

Véleményem szerint a tényállás szigorúbb szabályozását a fentiekén túl indokolta annak korábbi tömeges előfordulása is, hiszen mindezek alapján a többszörös járművezetéstől eltiltás hatálya alatti

³ BH1982.365.

⁴ Karsai Krisztina (szerk.): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez Btk.239/B. §-ához

⁵ Karsai Krisztina (szerk.): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez Btk.239/B. §-ához

járművezetőkkel szemben kiszabott és Szabs. törvény által lehetővé tett büntetések és alkalmazott intézkedések akár maximális összegben vagy tartamban való meghatározása sem jelentett kellő visszatartó erőt.

II.2. Elzárással is büntethető szabálysértések - a bíróság elé állítás és a szabálysértési őrizet mint „szankció”

A törvénymódosítás lehetővé tette, hogy a szabálysértési hatóság az engedély nélküli járművezetőket tettenérés esetén gyorsított bírósági eljárás lefolytatása céljából legfeljebb hetvenkettő óra időtartamra szabálysértési őrizetbe vegye, mely tulajdonképpen nem más, mint egy személyi szabadságot korlátozó - igen súlyos - kényszerintézkedés. A Szabs. törvény meghatározza, hogy a szó szoros értelmében vett tettenérés esetén túl az erre vonatkozó szabályokat akkor is alkalmazni kell, ha a szabálysértés helyszínéről elmenekült elkövetőt a rendőrség az elkövetéstől számított negyvennyolc órán belül elfogja.⁶ Ezzel a rendelkezéssel a jogalkotó bővítette az őrizetbe vehető elkövetők körét. A szabálysértési őrizet súlyához mérten a Szabs. törvény a szabálysértési hatóság számára előírta, hogy mely tárgyi és személyi körülmények figyelembevételét és mérlegelését követően dönthet az eljárás alá vont személy őrizetbe vételéről. Korábban a szabálysértési hatóságnak ilyen indokolási kötelezettsége nem volt, az elzárással is büntethető szabálysértések elkövetőit pusztán ennek ténye alapján, egyéb körülmények vizsgálata nélkül őrizetbe vehette. A jogalkotó azonban felismerte és kiküszöbölte a szabályozás hiányosságait azáltal, hogy meghatározta ennek a súlyos, már önmagában is szankciónak tekinthető kényszerintézkedésnek a kereteit. 2021. május 14. napjától kezdődően a szabálysértési hatóságnak az őrizetbe vétel feltételeinek fennállása esetén mérlegelnie kell az elkövetett cselekmény tárgyi súlyát, az elkövetés körülményeit, az eljárás alá vont személy személyi körülményeit, valamint az eljárás alá vont személynek a szabálysértés elkövetésének időpontját megelőző két éven belül történt felelősségre vonására vonatkozó adatait.⁷ Tapasztalatom alapján azonban az őrizetbe vétel elrendeléséről rendelkező határozat indokolása sok esetben csak a fenti, általánosságban megfogalmazott körülmények fennállását rögzíti, a jogalkotó valódi szándéka vagyis, hogy a szabálysértési hatóság az előtte folyamatban lévő ügyben a tetten ért elkövető őrizetbe vétele kapcsán az elkövető személyi körülményeinek feltárásával, szabálysértési

⁶ Szabs. tv. 73. § (1) bekezdés

⁷ Szabs. tv. 73. § (1c) bekezdés

múltja, az elkövetés körülményei és az általa elkövetett szabálysértés tárgyi súlya figyelembevételével hozzon indokolt és megalapozott döntést a gyakorlatban nem valósul meg maradéktalanul.

A szabálysértési eljárásokban az eljárás alá vont személynek lehetősége van nyilatkozni személyi körülményeire az előkészítő eljárás során, de akár azt követően a szabálysértési tárgyaláson is. Figyelemmel arra, hogy az eljárás alá vont személy nem kötelezhető ekörben nyilatkozattételre, így a szabálysértési hatóság számára a személyi körülmények mérlegelésének lehetősége nem mindig adatik meg. A többi mérlegelés alapját képező körülmény azonban objektív. Az előéleti adatok a nyilvántartási rendszerből lekérhetők, az elkövetés körülményei pedig a szabálysértési hatóság által ismertek.

Az elkövetett szabálysértés tárgyi súlyának megítélése álláspontom szerint azonban sablonszerűen történik, a szabálysértési hatóság sok esetben hivatkozik a tárgyi súly körében arra, hogy az elkövetett szabálysértés elzárással is büntethető, így tárgyi súlya nagy, mely érveléssel vitatkozni nem igen lehet, leszámítva azt a tényt, hogy szabálysértési őrizet elrendelésére kizárólag elzárással is büntethető szabálysértések esetén van törvényi lehetőség.

A legsúlyosabb kényszerintézkedés lévén a törvény a szabálysértési hatóság döntésével szemben az eljárás alá vont személynek és képviselőjének fellebbezési jogot biztosít, rögzíti továbbá, hogy a bejelentett fellebbezést a járásbíróság a tárgyaláson bírálja el. A gyakorlatban mindez azonban több problémát is felvet. Az őrizetbe vétel elrendelése a szabálysértési hatóság kompetenciájába tartozó kérdés, a bíróságnak nincs lehetősége arra, hogy az őrizetbe vétel feltételeit és az elrendelést megalapozó körülményeket előzetesen vizsgálja, a bíróság hatásköre és feladata az, hogy az őrizetbe vett személy által elkövetett cselekményt az őrizet időtartama alatt, bíróság elé állítás során, tárgyaláson elbírálja. Amennyiben az eljárás alá vont személy vagy képviselője az őrizetbe vétel elrendelését vitatja és ellene jogorvoslattal él, úgy arról a bíróság legkorábban azon a tárgyaláson dönthet, melyen az ügy érdemében is dönt. Mindebből kitűnik ha a bejelentett fellebbezés megalapozott és ennek eredményeként az eljárás alá vont személyt szabadon kell bocsátani arra akkor kerülhet sor, amikor a szabálysértés elbírálására is, így ha a fellebbezéssel elérni kívánt cél az,

hogy az eljárás alá vont személy minél előbb szabaduljon az őrizetből, arra a törvény által biztosított jogorvoslati jog tulajdonképpen nem alkalmas.

A bíróság a tárgyaláson amennyiben annak feltételei fennállnak dönt az ügy érdekében. A szabálysértési hatóság képviselője által előterjesztett feljelentés tényállása, továbbá az indítványozott büntetési nem és annak mértéke a bíróságot nem köti, a döntéssel szemben viszont a szabálysértési hatóság képviselője is - az eljárás alá vont személy és ügyvédje mellett - fellebbezéssel élhet, melyet az illetékes törvényszék másodfokon bírál el. A bíróságnak abban az esetben, ha elzárást szab ki és a döntés nem emelkedik jogerőre egy újabb kérdésben, nevezetesen a szabálysértési őrizet meghosszabbítása tárgyában is határoznia kell. A hatályos szabályozás szerint a szabálysértési őrizet a másodfokú bíróság végzésének meghozataláig illetve a nem jogerősen kiszabott szabálysértési elzárás tartamáig, de legfeljebb a meghosszabbítástól számított tíz napig tart.⁸ A döntés meghozatalakor a bíróságnak azt kell mérlegelni a rendelkezésre álló adatok alapján, hogy az eljárás alá vont személy szabadon bocsátható-e úgy, hogy újabb elzárással is büntethető szabálysértést nem követ el. Ha ez alappal feltételezhető az eljárás alá vont személyt szabadítani kell, ellenkező esetben az őrizet időtartama a fent írtak szerint meghosszabbodik. Az őrizet meghosszabbításának tárgyában hozott döntés szintén megfellebbezhető. Álláspontom szerint alacsonyabb tartamú elzárás kiszabásakor megfontolandó az őrizet meghosszabbításának mellőzése, hiszen az őrizetben töltött idő beszámítását követően fennmaradó időtartam ilyen esetekben oly kevés, hogy az a másodfokú bíróság döntéséig általában letelik, így az eljárás alá vont személy a másodfokú döntés meghozatalakor már szabadlábon van.

A Szabs. törvényben szabályozott bíróság elé állítás speciálisnak mondható kiváltképp abból a szempontból, hogy a többi eljárás típustól eltérően a védelem ez esetben kötelező. Az ügyvéd kirendeléséről, értesítéséről a szabálysértési hatóság gondoskodik, azonban a kirendelési rendszer, annak menete - a büntetőeljárásoktól eltérően - nem szabályozott. A szabálysértési hatóságok maguk alakították ki a kirendelés szabályrendszerét, melynek során jellemzően a kirendelhető ügyvédeket névsor és meghatározott ügyszám alapján rendelik ki.

⁸ Szabs. tv. 73. § (4) bekezdés

Az eljárás alá vont személy amennyiben a kirendelt ügyvéd személyét kifogásolja indokoltan, egy alkalommal másik ügyvéd kirendelését kéreti, továbbá biztosítva van számára annak a lehetősége is, hogy egy általa választott ügyvédet meghatalmazzon.⁹

A fejezet címében már található utalás arra, hogy véleményem szerint a szabálysértési őrizet tulajdonképpen nem más mint a kiszabható büntetések között egy nem nevesített és komoly joghátrányt eredményező szankció. A szabadságelvonással járó kényszerintézkedések - és az őrizet is ide sorolandó - alapvető jogokat korlátoznak. Az eljárás alá vont személyek az őrizetben töltött időt sokkal inkább büntetésnek élik meg semmint a velük szemben kiszabott pénzbírságot vagy épp közérdekű munkát, hiszen ezen időtartam alatt nem lehetnek a családjukkal, kiesnek a munkavégzésből és a mindennapi feladataikat sem tudják ellátni. Úgy gondolom, hogy az őrizet igazi visszatartó erőt jelent és jövőbeli jogkövető magatartásra ösztönöz, így ha annak feltételei fennállnak ez a jogintézmény valóban létjogosultsággal bír.

III. Az engedély nélküli vezetés szabálysértés

III.1. Az elkövetési tárgyak

Az engedély nélküli vezetés szabálysértés elsődlegesen a vasúti, a légi, a vízi és a közúti közlekedés biztonságát, másodlagosan az élet és testi épség sérthetetlenségét hivatott biztosítani. A tényálláshoz kapcsolódó háttérjogszabályok így a vasúti közlekedésről szóló 2005. évi CLXXXIII. törvény, a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény, a víziközlekedésről szóló 2000. évi XLII. törvény, valamint a közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II.5.) KPM-BM együttes rendelet (a továbbiakban: KRESZ). A szabálysértés tárgya a vasúti, légi, vízi járművek, valamint a közúti gépjárművek vezetése. Ezen járművek vezetésére jogosító okmány megszerzése szigorú feltételekhez, vizsgákhoz, orvosi alkalmassági vizsgálathoz kötött. Mindezt indokolja a gépjárművezetés veszélyes üzemi jellege, hiszen egy apró figyelmetlenség, hiba is komoly következményeket idézhet elő.¹⁰ A vezetői engedély megszerzéséhez előírt feltételek teljesítése mind azt a célt szolgálja, hogy a KRESZ és más speciális közlekedési szabályokat tartalmazó jogszabályok

⁹ Szabs. tv. 73. § (1b)

¹⁰ Cserép Attila, Fábán Adrián, Rózsás Eszter (szerk.): Nagykomentár a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényhez 131. pont

rendelkezéseit a gépjárművezető elsajátítsa, továbbá, hogy a megszerzett tudást végül a gyakorlatban is megfelelően alkalmazza. A szabálysértés tárgyát képező járművek fogalmát a fent említett háttérjogszabályok tartalmazzák. A szárazföldi közlekedést tekintve kiemelt jelentőséggel a közúti közlekedés bír, így dolgozatomban részletesebben csupán ezzel az esetkörrel kívánok foglalkozni. A KRESZ fogalommeghatározása szerint közúti gépjárműnek minősül az olyan jármű, amelyet beépített erőgép hajt, de a mezőgazdasági vontató, a lassú jármű, a segédmotoros kerékpár és a villamos azonban nem minősül gépjárműnek.¹¹ A KRESZ 4. § (1) bekezdése azonban nem a gépjárművezetés, hanem a járművezetés feltételeit határozza meg, amikor kimondja, hogy járművet az vezethet, aki a jármű vezetésére jogszabályban meghatározott, érvényes vezetői engedéllyel vagy az engedély-nyilvántartásba bejegyzett érvényes vezetési jogosultsággal rendelkezik, a jármű biztonságos vezetésére képes állapotban van, továbbá a vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt nem áll, és szervezetében nincs szeszes ital fogyasztásából származó alkohol.¹²

A fent írtak alapján látható, hogy ezen jogszabályhelybe ütköző magatartás csak abban az esetben minősíthető engedély nélküli vezetés szabálysértésnek, ha az eljárás alá vont személy által vezetett jármű gépjárműnek minősül. Előfordulhat emiatt, hogy a szabálysértési hatóságnak külön vizsgálnia szükséges az elkövetés tárgyát, mivel nem minden esetben dönthető el egyértelműen, hogy az intézkedés alá vont által vezetett jármű gépjárműnek minősül-e vagy sem. A Szabs. törvény lehetőséget biztosít a szabálysértési hatóságnak arra, hogy ezt a kérdést, mint szakkérdést gépjárműszakértő kirendelésével tisztázza, azonban a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy ezzel az eszközzel a szabálysértési hatóság nem él és inkább egy téves jogi minősítést kockáztatva engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetése miatt terjeszti be az iratokat a bíróságra. Álláspontom szerint a szakértő kirendelésének mellőzése mögött egyrészt az igen magas szakértői díj előlegezése, másrészt az eljárás elhúzódásában rejlő veszély elkerülése áll. Ugyanez a probléma azonban nem csak a gépjármű, hanem adott esetben a járműkategória vonatkozásában is felmerülhet, és ilyen esetekben a bíróságokra hárul az a feladat, hogy a szabálysértési tárgyaláson bizonyítási eljárást folytassanak le ezeknek a kérdéseknek a megválaszolására. Amennyiben a bizonyítási eljárás alapján kétséget kizáróan megállapítható, hogy az eljárás alá vont személy által vezetett jármű nem minősül gépjárműnek, úgy a tényállási elemek közül az elkövetés tárgya hiányzik, így módon a

¹¹ KRESZ 1. számú függelék II. pont b) alpont

¹² KRESZ 4. § (1) bekezdés

szabálysértés nem valósul meg és a szabálysértési eljárás megszüntetésének van helye. Sok esetben a meghatározott, egyedi ügyekben született bírósági állásfoglalások szolgálnak útmutatóként, melyek a bírósági gyakorlatba beépülnek, azonban a közlekedésben részt vevő járművek számának emelkedése, és az új közlekedési eszközök megjelenése már évek óta indokolja nem csak a szabálysértési, hanem a büntetőeljárásban is a közlekedési eszközök ilyen jellegű felülvizsgálatát és a jelenlegi szabályokkal történő összhangba hozatalát. A hatályos szabályozás alapján problémás az elektromos kerékpárok és az elektromos rollerek jogi minősítése, továbbá az ezekhez kapcsolódó járulékos kötelezettségek, mint például műszaki vizsga, rendszám-tábla, bukósisak használat és a kötelező felelősségbiztosítás hiánya miatti felelősségre vonhatóság.

Az elkövetési tárgyak sokféleségére példaként hoznék egy esetet, melyben a szabálysértési hatóság az eljárás alá vont személy szabálysértési felelősségét engedély nélküli vezetés szabálysértésben kérte megállapítani, figyelemmel arra, hogy lakott területen, közúton egy benzinmotoros traktor fűnyíróval közlekedett úgy, hogy vezetői engedéllyel egyáltalán nem rendelkezett. Az eljárás alá vont személy védekezésében előadta, hogy nem volt tudomása arról, hogy egy ilyen jármű vezetéséhez vezetői engedély szükséges. Figyelemmel arra, hogy a jármű vonatkozásában semmilyen adat nem állt rendelkezésre, a bíróság a szabálysértési hatóságot felhívta arra, hogy tisztázza az eljárás alá vont személy által vezetett benzinmotoros traktor fűnyíró típusát, valamint annak tulajdonságait különös figyelemmel az eljárás alá vont személy által vezetett jármű hengerűrtartalmára, legnagyobb tervezési sebességére, folyamatosan leadott legnagyobb névleges teljesítményére, mivel ezen adatok ismeretében dönthető el, hogy az eljárás alá vont személy által vezetett jármű mely engedélyhez kötött jármű kategóriába sorolható. A felhívásnak eleget téve megállapítást nyert, hogy az eljárás alá vont személy a saját tulajdonát képező Oleo-Mac típusú 6,3 kW teljesítményű és Briggs & Stratton Powerbuilt 3130 motorral felszerelt benzinmotoros traktor fűnyíróval közlekedett a vele szemben történő intézkedéskor. Ezekből az adatokból kiindulva a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 326/2011. (XII.28.) kormányrendelet 2. melléklete adott választ arra, hogy „K” nemzeti kategóriára érvényes engedéllyel kerti traktor, illetve állati erővel vont jármű vezethető.

A kerti traktor fogalmát a közút járművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának műszaki feltételeiről szóló 6/1990. (IV.12.) KöHÉM rendelet 118. §-a határozza meg, mely szerint kerti traktor az egytengelyes motoros részből és hozzákapcsolt egytengelyes pótkocsiból álló, a közúti közlekedésben egy egységként résztvevő, és 15 km/h sebességnél gyorsabban haladni nem képes lassú jármű. A fentiek alapján az volt megállapítható, hogy az eljárás alá vont személy által vezetett jármű egyik járműkategóriába sem volt besorolható, melyből az következik, hogy a jármű vezetői engedély nélkül is vezethető, így vele szemben a szabálysértési eljárás megszüntetésre került.

Az elkövetési tárgyak nehezen beazonosíthatók, erre példa a fent írtakon túl az az eset, amikor a szabálysértési hatóság az eljárás alá vont személy szabálysértési felelősségét engedély nélküli vezetés szabálysértésben kérte megállapítani figyelemmel arra, hogy az eljárás alá vont személy az általa vezetett és tulajdonát képező Z-TECH típusú kék színű elektromos kerékpárral belterületen úgy közlekedett, hogy az elektromos kerékpárral a beépített elektromos motor segítségét vette igénybe, az azon lévő pedálokat nem hajtotta. Az intézkedéskor megállapítást nyert, hogy a kerékpár 0,42 kW teljesítményű, továbbá, hogy az eljárás alá vont személy vezetői engedéllyel egyáltalán nem rendelkezett. Az eljárás alá vont személy meghallgatása során annak tényét, hogy vezetői engedéllyel nem rendelkezett nem vitatta, azonban előadta, hogy a kerékpár üzletben arról tájékoztatták, hogy a jármű vezetéséhez vezetői engedély nem szükséges és azt ennek tudatában vásárolta meg. A jármű irataiból megállapítható volt, hogy a ZT-01 típusú elektromos robogó a két-vagy háromkerekű járművek, valamint a négykerekű motorkerékpárok jóváhagyásáról és piacfelügyeletéről szóló, az Európai Parlament és Tanács 168/2013/EU rendlete, illetve ezzel összhangban a közúti járművek műszaki megvizsgálásáról szóló 5/1990. (IV.12.) KöHÉM rendelet értelmében L1e kategóriás típusbizonyítvánnyal rendelkezik (COC), mely alapján a jármű legnagyobb gyári tervezett sebessége 25 km/h. A 326/2011. (XII.28.) Kormányrendelet 2. melléklete alapján AM kategóriába azon segédmotoros kerékpárok (robogók), azaz kétkerekű segédmotoros kerékpárok (L1e kategória) vagy háromkerekű segédmotoros kerékpárok (L2e kategória) tartoznak, amelyek legnagyobb tervezési sebessége 45 km/h és a mellékletben meghatározott további jellemzőkkel rendelkeznek. A rendelet értelmében nem tartozik AM kategóriába - így vezetői engedély nélkül is vezethető - azon segédmotoros kerékpár, melynek legnagyobb tervezési sebessége 25 km/h-nál kisebb vagy azzal megegyezik. Mindezek alapján a bíróság az eljárás alá vont személlyel szemben a szabálysértési eljárást - mivel a cselekmény nem szabálysértés - megszüntette.

Hasonlóan problémás helyzetet eredményez sok esetben a közúti forgalomban való közlekedés megítélése, hiszen ez éppúgy tényállási elem mint a szabálysértés elkövetési tárgya. A közúti forgalomban történő közlekedés megállapítható volt abban az esetben, amikor az eljárás alá vont személy a - korábban ismerőse által vezetett - gépjárművet az autópálya egyik üzemanyagtöltő állomásán megtankolta, majd abba beült és azzal a parkolóba átvált abból a célból, hogy ne tartsa fel a forgalmat. A bíróság a védelem azon védekezését, hogy az eljárás alá vont személy magatartásával nem valósította meg az engedély nélküli vezetés szabálysértést mivel az üzemanyagtöltő állomás területe magánterületnek minősül nem fogadta el. Ezen körülmény tisztázása végett a szabálysértési hatóság megkereséssel élt az üzemanyagtöltő állomás és a képviseletében eljáró MKIF Zrt. felé, a megkeresésre adott válaszból pedig kétséget kizáróan beazonosítható volt, hogy az eljárás alá vont személy által közlekedésre használt út és parkoló területe közútnak minősült. A földúton, parkolóban vagy akár magánterületen történő elkövetés esetén az ügy alaposabb vizsgálatára van szükség, melyhez segítséget nyújtanak az elvi bírói határozatok is.

III.2. Az elkövetési magatartások

A tényállás alapvetően kétféle cselekményt rendel büntetni, egyrészt a hatósági engedély nélküli vezetést másrészt a járművezetés tiltott átengedését.¹³ Az első fordulat szerinti engedély nélküli vezetés azonban több módon is megvalósulhat, számos ok, körülmény alapul szolgálhat a vezetői engedély hiányához. Mindezek figyelemmel indokoltnak tartottam az engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetési magatartásainak külön fejezetben történő tárgyalását, mivel véleményem szerint mind előfordulási gyakoriságukat mind megítélésüket és súlyukat tekintve nagy mértékben különböznek egymástól.

III.2.1. A vezetői engedély hiánya

Az engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetésének tipikus és leggyakoribb megnyilvánulási formája a tényállás elnevezéséből is adódóan a vasúti, légi, vízi jármű vagy közúti gépjármű hatósági engedély nélküli vezetése. Ebben az esetben a járművezető nem rendelkezik a gépjármű vezetéséhez

¹³ Cserép Attila, Fábíán Adrián, Rózsás Eszter (szerk.): Nagykomentár a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényhez 131. pont

szükséges, jogszabályban meghatározott érvényes vezetői engedéllyel. A vezetői engedély megléte ténykérdés, hiszen sikeres járművezetői vizsgát követően a vezetési jogosultság, továbbá, hogy mely járműkategóriákra érvényes a vezetői engedély az engedély-nyilvántartásba automatikusan bejegyzésre kerül, így mindez egy közúti ellenőrzés alkalmával a nyilvántartás adataiból leellenőrizhető. A KRESZ 4. § (1) bekezdés a) pontjának II. fordulata alapján járművet vezethet az is, aki az engedély-nyilvántartásba bejegyzett érvényes vezetési jogosultsággal rendelkezik. Mindebből kitűnik, hogy önmagában az a körülmény, hogy a járművezető az intézkedéskor nem tartja magánál a vezetői engedélyét még nem alapozza meg az engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetését. Ezzel a rendelkezéssel összhangban áll a KRESZ 4. § (3) bekezdését érintő 2023. január 1. napjától hatályos módosítás, mely csak abban az esetben követeli meg azt, hogy a járművezető vezetés közben magánál tartsa a vezetői engedélyét, ha azt külföldi hatóság állította ki. Ennek indoka, hogy a közúti ellenőrzés során az intézkedő rendőrnek nincs lehetősége arra, hogy más országok engedély-nyilvántartási adatai lekérje, így az esetleges külföldi vezetői engedély meglétét kétséget kizáróan csak a kézzel fogható vezetői engedély képes bizonyítani. Amennyiben a járművezető ilyen vezetői engedélyt a helyszínen átadni nem tud, úgy első körben engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetése miatt, azonban, ha később az eljárás során a külföldi vezetői engedélyt a szabálysértési hatóság részére bemutatja úgy közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértés elkövetése miatt felel. Mindezek alapján nem annak van jelentősége, hogy a járművezető a vele szemben történő intézkedéskor be tudja-e mutatni az intézkedő rendőrnek a nevére kiállított, érvényes, magyar vezetői engedélyét, csupán annak, hogy az intézkedés időpontjában rendelkezett-e az engedély-nyilvántartásba bejegyzett érvényes vezetési jogosultsággal. A vezetési jogosultság kezdő időpontja így nagy relevanciával bír, kiváltképp akkor, ha a járművezetőt a sikeres járművezetői vizsgát követően akkor igazoltatják, amikor vezetői engedélyét még nem kapta kézhez.

A vezetési jogosultság bejegyzésének napja a vezetői engedély kiállítása iránti hiánytalan kérelem benyújtásának napja, melyről a kormányhivatal minden esetben igazolást állít ki. Ez az igazolás a kiállítást követő harminc napig érvényes, melyet célszerű vezetés közben a járművezetőnek magánál tartania.

Megítélésem szerint az engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetésének legsúlyosabban minősülő esete amikor a járművezető a gépjármű vezetéséhez szükséges vezetői engedéllyel egyáltalán nem rendelkezik és azzal soha nem is rendelkezett. Magyarországon a vezetői engedély megszerzése szigorú szabályokhoz, így előírt és kötelezően teljesítendő elméleti és gyakorlati óraszámokhoz, elsősegély-tanfolyamhoz, valamint vizsgákhoz kötött, melyen túl további feltétel az egészségügyi alkalmasság igazolása is. Könnyen belátható, hogy az a járművezető, aki megfelelő képzettség és járművezetési gyakorlat hiányában vesz részt a közúti közlekedésben rendkívüli veszélynek teszi ki mind önmagát, mind a közlekedésben részt vevő más személyeket, ideértve a járművezetőkön kívül a gyalogosokat és a kerékpárral közlekedőket is. Az engedély nélküli vezetés szabálysértés mellett gyakran megvalósul más közlekedési jellegű szabálysértés is, legfőképp a KRESZ 5.§-ában szabályozott feltételek megsértésével összefüggésben, de sok esetben következik be baleset a fent említett tudás és gyakorlat hiánya miatt, mely a körülményektől függően minősülhet szabálysértésnek vagy bűncselekménynek. Gyakori továbbá, hogy a járművezetővel szemben járművezetés ittas állapotban bűncselekmény elkövetése miatt is külön büntetőeljárás indul. Úgy gondolom, hogy a szabálysértés nagyfokú társadalomra veszélyessége ezen elkövetési módban nyilvánul meg leginkább, melynek alapja a járművezetői ismeretek teljeskörű hiánya.

III.2.2. Járműkategória hiánya

Az engedély nélküli vezetés szabálysértés tényállása megvalósul abban az esetben is, ha a járművezető ugyan rendelkezik érvényes vezetői engedéllyel, illetve bejegyzett, érvényes járművezetési jogosultsággal, azonban olyan járművet vezet, melynek típusára vagy kategóriájára mindez nem terjed ki. Álláspontom szerint az előzőekben részletezett elkövetési magatartáshoz képest az ilyen módon elkövetett engedély nélküli vezetés szabálysértés társadalomra veszélyessége csekélyebb, hiszen vélelmezni kell, hogy a járművezető úgy vesz részt a forgalomban, hogy a KRESZ szabályait ismeri és adott esetben már járművezetői gyakorlattal is rendelkezik. Azonban minden ügyben kizárólag egyedileg, az elkövetés körülményeinek összességét figyelembe véve és mérlegelve lehet eldönteni az adott cselekmény társadalomra veszélyességét. Ugyanúgy engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetése miatt vonható felelősségre az a járművezető, aki vezetői engedély nélkül, lakott területen kívül, gyér forgalom, jó látási és útviszonyok mellett, utas nélkül az igazoltatás helyéig pár kilométert vezetett és az is, aki „B” kategóriára érvényes vezetői engedéllyel az

autópályán az igazoltatás helyéig több száz kilométert megtéve egy 3500 kg-ot meghaladó megengedett legnagyobb össztömegű gépjárműből és nehéz pótkocsiból álló járműszerelvénnel közlekedett. A jogszabály a két elkövetési magatartás között sem az alkalmazható szankciók sem azok mértéke tekintetében nem tesz különbséget, azonban a példából is érzékelhető, hogy a két cselekmény mégsem ugyanolyan súlytal bírálendő el, végső soron a jogalkalmazónak szükséges differenciálnia. A közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 326/2011. (XII.28.) Kormányrendelet 2. számú melléklete meghatározza többek között a megszerezhető nemzetközi és nemzeti járműkategóriákat, melyek a 2006/126/EK irányelvnek megfelelően 2013. január 19. napjától vehetők figyelembe.

Amennyiben az eljárás alá vont személy által vezetett jármű egyik, a rendeletben meghatározott járműkategóriába sem sorolható be, úgy annak vezetéséhez vezetői engedély nem szükséges, így az ilyen járművel történő közlekedés engedély nélküli vezetés szabálysértés megállapításának alapjául sem szolgálhat.

Köztudomású, hogy a személygépjármű vezetéséhez szükséges B kategória megszerzésével egyidejűleg további járműkategóriák vezetésére is jogosulttá válik a vezetői engedélyt megszerző személy, melyek a B1, Mgv, T (Traktor), F, Kerti traktor, K és AM kategóriák. A járműkategóriára korlátozás körében felmerülhet, hogy adott esetben a B kategóriára történő korlátozás kiterjed-e a fentiek alapján magába foglalt további járműkategóriákra is avagy nem. A kialakult gyakorlat szerint a kategóriára történő korlátozás céljával ellentétes lenne, ha ilyenkor az eltiltás a B kategóriával megszerzett járművek vezetésére is kiterjedne hiszen ezen lehetőségben rejlő kedvezmény pont abban nyilvánul meg, hogy az egyéb járműkategóriákba tartozó járművek vezetése és az azokkal történő közlekedés az eljárás alá vont személy részére a továbbiakban is megengedett. Amennyiben a jogalkalmazó úgy ítéli meg, hogy a B kategóriához kapcsolódó kategóriáktól eltiltás is indokolt, úgy közúti járművezetéstől eltiltás kiszabásáról rendelkezhet. Ha a korlátozás lehetősége egy adott ügyben mégis felvetődik, akkor alapos mérlegelést követően, annak indokát adva dönthet erről az illetékes hatóság.

III.2.3. Vezetői engedély visszavonása

Az engedély nélküli vezetés szabálysértés ezen elkövetési magatartása szorosan kapcsolódik a közlekedési előéleti pontrendszerhez, melyre a könnyebb megértés és átláthatóság érdekében röviden kitérnék. 2001. január 1. napjától a közúti közlekedéssel összefüggő bűncselekmény, a közúti közlekedés biztonságát fokozottan veszélyeztető szabálysértés és közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegés esetén a járművezető a kiszabott bírságon, büntetésen felül a cselekményhez jogszabály által rendelt előéleti pontot kap. Az adott szabálysértéshez, bűncselekményhez tartozó pontok számát a közúti közlekedési előéleti pontrendszerről szóló 2000. évi CXXVIII. törvény és a közúti közlekedési előéleti pontrendszerről szóló 2000. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 236/2000. (XII.23.) Kormányrendelet tartalmazza. A közlekedési előéleti pontokat a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkársága tartja nyilván (a továbbiakban: Nyilvántartó), melyről bárki tájékoztatást kérhet. A nyilvántartásba vett pontszámot a kiszabás alapját képező szabálysértést vagy bűncselekményt megállapító határozat jogerőre emelkedésének, helyszíni bírság esetén a tudomásulvételének napjától számított legfeljebb három évig lehet a pontok összesítésénél figyelembe venni. A Nyilvántartó értesíti a járművezetőt, ha pontjainak a száma a tizenhármat elérte, azonban, ha a nyilvántartott pontok száma elérte vagy meghaladta a tizennyolcat, akkor a Nyilvántartó erről értesíti a közlekedési igazgatási hatóságot, amely ennek alapján a járművezető vezetői engedélyét határozattal visszavonja. Ennek jogkövetkezménye, hogy a visszavont vezetői engedély érvénytelen, a vezetési jogosultság szünetel, ennek ténye a nyilvántartásba szintén bejegyzésre kerül. A visszavont vezetői engedélyt a leadástól számított hat hónapot követően vissza kell adni, azonban a járművezetőnek ehhez igazolnia kell, hogy az előírt utánpótlási kötelezettségét teljesítette, önmagában tehát a határidő letelte nem eredményez automatikusan újbóli vezetési jogosultságot. Megjegyzendő, hogy közlekedési előéleti pontot csak vezetői engedéllyel rendelkező járművezető kaphat. A járművezetők gyakran hivatkoznak arra, hogy nem volt tudomásuk az összegyűlt előéleti pontokról. A vezetői engedély ezen okból történő visszavonása feltételezi, hogy a járművezetőt korábban már több kiemelt közlekedési szabálysértés, illetve közlekedési bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen felelősségre vonták, melyekről a járművezető a határozat szabályszerű kézbesítésével, helyszíni bírság esetén a tudomásulvétellel értesült.

Mindezek mellett a fent írtakra hivatkozva a járművezetőnek arra is lehetősége van, hogy az előéleti pontok állásáról tájékoztatást kérjen, továbbá a vezetői engedély visszavonásáról rendelkező határozat is kézbesítésre kerül részére, így tévedésre hivatkozással az eljárás megszüntetésére kevés esély mutatkozik.

Álláspontom szerint azonban minden esetben szükséges tisztázni az illetékes kormányhivatal megkeresésével a határozat kézbesítésére vonatkozó adatokat, melyből megállapítható, hogy a vezetői engedély visszavonásáról rendelkező határozatot mikor és milyen módon kézbesítette a hatóság a járművezető részére, valamint az is, hogy a döntés mikor és milyen módon vált véglegessé. A kormányhivatal az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) kézbesítésre vonatkozó szabályai alapján jár el. Az Ákr. 86. §-ában foglalt kézbesítési szabályokat áttekintve megállapítható, hogy pár esetkört kivéve (kézbesítés akadályozott, cím nem azonosítható jelzések) a határozat vélelem alapján a járművezető részére kézbesítettnek tekinthető, mely aztán később alapot teremt a határozat véglegessé válására. Ily módon sok esetben a járművezető arra történő hivatkozása, hogy nem volt tudomása a határozat tartalmáról helytálló, de a szabályszerű kézbesítésre tekintettel önmagában ez figyelembe mégsem vehető. Előfordulhat azonban, hogy a járművezető azért nem értesült a határozatról, mivel a kézbesítés ugyan a hatósági nyilvántartásban szereplő lakcímére történt, de megbetegedés miatt - a kézbesítés megkísérlésének időpontjait is beleértve - hosszabb ideig egészségügyi intézményben fekvőbeteg ellátásban részesült. Az Ákr. kézbesítési kifogás címén lehetőséget ad arra, hogy a járművezető legkésőbb a közléstől számított negyvenöt napon belül kifogást terjesszen elő önhibára hivatkozással, azonban ezen határidő elmulasztását követően a kézbesítési vélelem már nem támadható. A példa természetesen nem mindennapi, de szemlélteti, hogy minden esetben körültekintően kell eljárni, ha a járművezető erre irányuló védekezést terjeszt elő. A Szabs. törvény kézbesítésre vonatkozó szabályai 2023. január 1. napjától módosultak, ezt követően lehetővé vált a kézbesítési vélelem megállapítása „a cím nem azonosítható”, „címezett ismeretlen”, „elköltözött” vagy „kézbesítés akadályozott” jelzések esetén is, így mind a bíróság, mind a szabálysértési hatóság által hozott határozatok kézbesítésekor célszerű a személyi és büntetés-végrehajtási nyilvántartás adatainak előzetes lekérése. Látható, hogy a közlekedési előéleti pontok összegyűjtése milyen komoly következménnyel járhat, azonban a jogszabály lehetőséget ad az előéleti pontok csökkentésére önkéntes utánpótlással. Az önkéntes utánpótlás sikeres elvégzését követően a nyilvántartott pontok száma tizenhárom pontig kilenc

ponttal, tizennégy és tizenhét pont között pedig hat ponttal csökkenthető, azzal a korlátozással, hogy egy éven belül a pontok száma ilyen módon már nem csökkenthető tovább. A vezetői engedély visszavonására nem csupán az előéleti pontok összegyűjtésével kerülhet sor, a közlekedési igazgatási hatóság a vezetési jogosultság szünetelésének elrendelésével korlátozza a közúti közlekedésben járművezetőként történő részvételét annak is, aki közúti veszélyeztetés, közúti baleset során maradandó fogyatékossgot, halált, kettőnél több ember halálát vagy halálos tömegszerencsétlenséget okozó közúti baleset okozása, járművezetés ittas állapotban, illetve járművezetés bódult állapotban bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható, ha gyanú merül fel a tekintetben, hogy a vezetői engedély hamis, meghamisították vagy azzal más módon visszaéltek, ha a járművezető eltiltás hatálya alatt áll továbbá, ha az egészségi, pályaalkalmassági, képzési és vizsgáztatási előírásoknak nem felel meg.¹⁴ Ezekben az esetekben a vezetői engedély helyszíni elvételének napjától, ennek hiányában a büntetőeljárás megindításának napjától vagy a megalapozott gyanú közlésének napjától a büntetőeljárás jogerős befejezéséig szünetel a vezetési jogosultság.

III.2.4. Járművezetés átengedése

Az engedély nélküli vezetés szabálysértés második fordulata szerint minősül a járművezetés átengedése olyan személynek, aki nem rendelkezik az előírt hatósági engedéllyel. A közlekedés biztonságához fűződő társadalmi érdek indokoltá tette a járművezetés tiltott átengedése bűncselekmény mintájára a gépjárművezetői ismeretekkel nem rendelkező személy részére történő gépjármű átengedés szankcionálását. A bűncselekményi alakzattal összevetve megállapítható, hogy a két cselekmény az alapesetet tekintve nem is áll messze egymástól. A vezetésre egyéb okból alkalmatlan személy részére történő átengedés és a vezetői engedéllyel nem rendelkező személy részére történő átengedés ugyanúgy egy rossz és felelőtlen döntés eredménye. Kijelenthető, hogy a gépjárművezetésre alkalmatlan az a személy, aki az annak vezetéséhez szükséges vezetői engedéllyel nem rendelkezik, hiszen nincs a szükséges tudás és gyakorlat birtokában. Mindez álláspontom szerint nem sokban különbözik az alkalmatlanság azon esetkörétől amikor a járművet átvevő személy például gyermekkor, sérülés, testi fogyatékossg vagy épp betegség okán nem képes a gépjármű biztonságos

¹⁴ A közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet 36. §

vezetésére, hiszen a baleset okozásának reális lehetősége mindkét esetben nagyobb fokban fennáll. Ugyanakkor a szabálysértés pusztán a vezetői engedély hiánya okán megvalósul, míg a bűncselekmény megállapításának alapjául az alkalmatlanság fent írt és más jellegű okai szolgálnak.

A tényállás megvalósulása szempontjából minden esetben vizsgálni szükséges azt a körülményt, hogy a járművel rendelkező személy tisztában volt-e azzal, ellenkező esetben meggyőződött-e arról, hogy annak a személynek, akinek a részére a járművet használatra átadta rendelkezett-e az annak vezetéséhez szükséges érvényes vezetői engedéllyel. Figyelemmel arra, hogy a vezetői engedély nyilvántartás nem közhiteles nyilvántartás, az abban szereplő adatokat kizárólag a hatóság tagjai ismerhetik meg. A járművel rendelkező személy így csak olyan módon tud meggyőződni a vezetői engedély meglétéről és érvényességéről, hogy azt a potenciális járművezetőtől elkéri és megtekinti. Sok esetben ez elmarad, a járművel rendelkező személy elhiszi, hogy a járművet vezetni szándékozó rendelkezik vezetői engedéllyel, de előfordul az is, hogy őt ebben a másik fél megtéveszti. Mindez azonban felelősségét nem menti, hiszen a tőle elvárható gondosság körében, kellő figyelem és meggyőződés tanúsítása mellett a vezetői engedély hiányára a jármű birtokba adása előtt fény derült volna. A járművezetés átengedése szándékos cselekmény, mely történhet szóban, írásban, az indítókulcs átadásával vagy akár -ráutaló magatartással - helycserével is.¹⁵ Mindebből következik, hogy a gépjárműnek az azzal rendelkezni jogosult akarata ellenére történő vagy tudta nélküli használata nem alapozza meg felelősségét, sőt mi több ilyen esetben a járművet jogtalanul használóval szemben jármű önkényes elvétele bűncselekmény elkövetése miatt kezdeményezhető büntetőeljárás. Önmagában a jármű birtokba adásával a cselekmény még nem válik befejezetté, ahhoz szükséges, hogy a járművet átvevő személy a járművet elindítsa, a vezetést megkezdje, hogy a jármű ténylegesen mozgásba kerüljön. Fontos megemlíteni, hogy a járművel rendelkező és azt átadó személy nem kizárólag a gépjármű tulajdonosa vagy üzemben tartója lehet.¹⁶ A gépjárművet bármilyen jogcímen birtokló megvalósítja a szabálysértést, ha azt vezetői engedéllyel nem rendelkező személynek használatra átengedi. Az engedély nélküli vezetés szabálysértés ezen alakzata a többi elkövetési magatartást tekintve speciális, hiszen főszabályként két személy felelősségre vonását eredményezi, a járművet vezető személyt az engedély nélküli vezetés szabálysértés első fordulata, míg a gépjárművet használatra átengedő személyt a második fordulata alapján.

¹⁵ Cserép Attila, Fábián Adrián, Rózsás Eszter (szerk.): Nagykomentár a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényhez 131. pont

¹⁶ Cserép Attila, Fábián Adrián, Rózsás Eszter (szerk.): Nagykomentár a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényhez 131. pont

IV. A jogalkalmazás nehézségei

IV.1. Különbségtétel az eljárás alá vont személyek között az elkövetési magatartások alapján

A fent ismertetett elkövetési magatartások sokféleségére figyelemmel kijelenthető, hogy elkövető és elkövető között nem csupán a személyi, hanem az objektív körülményeket tekintve is nagy különbségek mutatkoznak. A laikus ember számára is egyértelmű lehet, hogy egy közlekedési ismeretekkel semmilyen szinten nem rendelkező, rutintalan járművezető társadalomra veszélyessége messze meghaladja az egyébként csak meghatározott járműkategóriában gyakorlattal nem rendelkező ám elméleti tudással bíró járművezető társadalomra veszélyességét. A járművezetéssel kapcsolatos elmélet és gyakorlat hiánya megsokszorozza egy esetleges közlekedési baleset bekövetkezésének esélyét. A jogszabály azonban az elkövetési magatartások között nem tesz különbséget, nem úgy, mint a járművezetés az eltiltás hatálya alatt bűncselekmény esetén, ahol a jogalkotó egyértelműen kifejezésre juttatta, mely eset alapoz meg nagyobb büntetőjogi felelősséget. Az egyes közlekedési szabálysértések miatt alkalmazandó szabálysértési pénzbírság, illetve helyszíni bírság kötelező mértékéről, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénnyel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 63/2012. (IV.2.) Kormányrendelet 3. mellékletében meghatározott kötelező mértékű pénzbírság, illetve helyszíni bírság alkalmazásának 2021. május 21. napjáig hatályos szabályai különbséget tettek a kiszabott helyszíni és pénzbírságok összegei és az elkövetési magatartások között az alábbiak szerint:

Elkövetési magatartás	Helyszíni bírság összege forintban	Pénzbírság összege forintban
Az engedélyhez kötött jármű vezetője nem rendelkezik járművezetésre jogosító okmánnal KRESZ 4. § (1) bekezdés a) pont	45 000	90 000
Az engedélyhez kötött jármű vezetője nem rendelkezik járművezetésre jogosító kategóriával KRESZ 4. § (1) bekezdés a) pont	35 000	70 000

Az engedélyhez kötött jármű vezetését olyan személynek adja át, aki nem rendelkezik járművezetésre jogosító okmánnyal KRESZ 4. § (2) bekezdés	25 000	50 000
Az engedélyhez kötött jármű vezetését olyan személynek adja át, aki nem rendelkezik járművezetésre jogosító kategóriával KRESZ 4. § (2) bekezdés	20 000	40 000
A járművezető utánpépzésen történő részvételének hiánya miatt szünetel a vezetési jogosultság KRESZ 4. § (1) bekezdés a) pont	45 000	90 000

A táblázat jól szemlélteti, hogy a szabálysértési hatóság az engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetési magatartásait más összegű helyszíni, illetve pénzbírság kiszabásával szankcionálta. A legsúlyosabban a vezetői engedély hiányában történő közlekedés és a kötelezően előírt utánpépzési kötelezettség teljesítésének elmulasztása okán érvénytelen vezetői engedéllyel való közlekedés minősült.

A törvénymódosítást követően azonban ez a fajta megkülönböztetés elveszett, minden elkövetési magatartás ugyanúgy, az általános szabályok szerint bírálendő el. Ily módon a hatályos szabályok értelmében a jogalkalmazó feladata meghatározni, hogy az elkövetett cselekmény alapján az eljárás alá vont személlyel szemben a kiszabható legmagasabb összegű pénzbírság vagy épp figyelmeztetés intézkedés alkalmazása jelent-e majd kellő visszatartó erőt. Minden ügy egyedi, nincs két egyforma elkövetés és elkövető, ezért a korábbi kötelező mértékű helyszíni és pénzbírság kiszabása helyett egy sokkal árnyaltabb, az enyhítő és súlyosító körülményeket is figyelembe vevő és értékelő döntés meghozatalának lehetőségét teremtette meg a jogalkotó. Elmondható, hogy az engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetési magatartásai közötti különbségtétel és az azokhoz igazodó joghátrány kifejezetten nem jelenik meg a jogszabályban, azonban annak lehetősége a fent írtak szerint végső soron biztosított.

IV.2. Az enyhítő és súlyosító körülmények értékelése

A Szabs. törvény rögzíti, hogy a büntetést és az intézkedést - e törvény, vagy törvény felhatalmazásán alapuló kormányrendelet eltérő rendelkezése hiányában - úgy kell megállapítani, hogy igazodjék a szabálysértés súlyához, továbbá rendelkezik arról is, hogy az eljárás alá vont személy személyi körülményeit annyiban kell figyelembe venni, amennyiben azok a szabálysértési hatóság vagy a bíróság rendelkezésére álló adatokból megállapíthatóak.¹⁷ Ahhoz, hogy a szabálysértési hatóság és a bíróság ezen kötelezettségének maradéktalanul eleget tehessen szükséges, hogy a szabálysértési eljárásban a büntetéskiszabás során figyelembe vehető valamennyi enyhítő és súlyosító körülményt feltárja és azokat a jogkövetkezmény alkalmazásakor megfelelő módon értékelje. Az eljárás alá vont személynek legkorábban a rendőrségi meghallgatása alkalmával van lehetősége nyilatkozni személyi körülményeire, így különösen vagyonára, jövedelmére, családi körülményeire, foglalkozására, végzettségére, képzettségére, munkahelyére és egészségi állapotára.¹⁸ Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az eljárás alá vont személynek nem kötelezettsége feltárni személyi körülményeit a hatóság előtt, erre meghallgatása előtt figyelmeztetni kell. Eltérés, hogy a büntetőeljárásban az ügyészség a vádemelés előtt hivatalból intézkedik a gyanúsított jövedelmi, vagyoni viszonyainak felderítése érdekében, a szabálysértési hatóság, mint előkészítő eljárást lefolytató szerv azonban ilyen megkeresésekkel nem él. Ha az eljárás alá vont személy meghallgatása során a fenti körülményekre nem nyilatkozott, azt később - amennyiben a bíróság az ügyben tárgyalást tart - eljárás alá vont személykénti meghallgatásakor is megteheti. A személyi körülmények körében különös jelentőséggel bír a vagyoni, jövedelmi helyzet feltárása, hiszen a leggyakrabban kiszabott büntetési nem a pénzbírság, melynek összege a büntetőeljárásban kiszabott pénzbüntetéshez hasonlóan az eljárás alá vont személy ezen körülményeihez igazodik. Az engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetésével összefüggő szabálysértési eljárások döntő többségében tapasztalható az eljárás alá vont személyek aluliskolázottsága, a szakképzettség hiánya, jövedelmükre általában alkalmi munkával tesznek szert, melynek összege csekély. A bejelentett munka hiánya a valós jövedelmi, vagyoni viszonyok feltárását nem teszi lehetővé, így kizárólag az eljárás alá vont személy nyilatkozata szolgál alapul a pénzbírság összegének megállapításához.

¹⁷ Szabs. tv. 21. § (1) bekezdés

¹⁸ Szabs. tv. 71. § (4) bekezdés

Az eljárás alá vont személy javára enyhítő körülményként értékelendő makulátlan szabálysértési előélete, a tettenérésre tekintettel kisebb súllyal részletes, tényfeltáró, bűnösségére is kiterjedő beismerő vallomása, megbánó magatartása, az eljárás alá vont személy fiatal felnőtt kora vagy épp idős kora, rossz egészségi állapota, továbbá, ha az eljárás alá vont személy tartásra, nevelésre szoruló hozzátartozójáról köteles gondoskodni.

Enyhítő körülményként vehető figyelembe a szabálysértés elkövetésének méltányolható indoka, valamint, ha a szabálysértés elkövetése miatt vállalja a felelősségre vonást és magát önként feladja. A Szabs. törvény külön nevesít egy az eljárás alá vont személy javára figyelembe vehető enyhítő körülményt, mégpedig a hatóságokkal való együttműködést.¹⁹ Mindez magába foglalja azt, hogy az eljárás alá vont személy a vele szemben történő intézkedés alól nem vonja ki magát, az eljárás lefolytatását semmilyen módon nem akadályozza, továbbá, hogy az elkövetés előzményeit, körülményeit a hatóság előtt feltárja. A szabálysértési eljárásokban kiemelt jelentősége van annak, hogy az eljárás alá vont személyt a szabálysértés elkövetését követően rövid időn belül felelősségre vonják, hiszen minél több idő telik el a két mozzanat között, a kiszabott büntetés egyre kevésbé éri el célját. Az időmúlás nyomatékos enyhítő körülményként történő figyelembevétele ezért mindenképp indokolt. Mint látható számos enyhítő körülmény befolyásolhatja a döntést, akár oly módon, hogy a bíróság minderre tekintettel enyhébb büntetést szab ki, büntetés helyett intézkedést alkalmaz vagy bizonyos intézkedés alkalmazását mellőzi, de ez megnyilvánulhat a kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés mértékének alacsonyabb összegben vagy tartamban való meghatározásában is. Azok, akiknek korábban nem volt összetűzésük a hatósággal jellemzően készséggel válaszolnak ezekre a körülményekre, míg az ismételt, notórius elkövetők a tapasztalatok alapján megtagadják a nyilatkozattételt és sok esetben vallomástétel megtagadási jogukkal is élnek. A meghallgatások alkalmával célszerű hangsúlyozni a nyilatkozattétel fontosságát, hiszen az eljárás alá vont személyek sok esetben nincsenek tisztában ennek jelentőségével.

Az enyhítő körülményeket nagyrészt az eljárás alá vont személyhez köthető alanyi tényezők teszik ki, míg a súlyosító körülmények kapcsán a büntetést befolyásoló tárgyi tényezők kapnak főszerepet. Általában a cselekmény súlyosabb megítélését eredményezi az elkövetett szabálysértés elszaporodottsága az adott területen. Az elszaporodottság jelzi, hogy mennyire gyakran fordul elő az

¹⁹ Szabs. tv. 21. § (2) bekezdés

adott szabálysértés az adott illetékességi területen. A szabálysértési hatóság és a bíróság rendelkezésére álló adatokból, hivatalból tudomással bír arról, hogy az elbírálandó szabálysértés nagy számban fordul-e elő az illetékességi területen. Az elkövetett szabálysértés tárgyi súlyát a cselekmény káros következményei határozzák meg. A büntetéskiszabás során ennek figyelembevétele elengedhetetlen. Ahogy az enyhítő körülmények körében értékelendő a büntetlen előélet, úgy a súlyosító körülmények között kiemelt jelentőséggel bír az eljárás alá vont személy szabálysértési előélete. A közlekedési jellegű szabálysértések elbírálásánál az eljárás alá vont személy korábbi közlekedési magatartását is értékelni kell. Fontos szabály azonban, hogy kizárólag a szabálysértés elkövetésének időpontját megelőző két éven belüli jogerős büntetéseket és intézkedéseket lehet figyelembe venni és az eljárás alá vont személy terhére értékelni.²⁰ Különös nyomatékkaal bír, ha az eljárás alá vont személyt két éven belül több alkalommal vonták már felelősségre ugyanolyan szabálysértés elkövetése miatt, mint amely ellene épp folyamatban van. De mindezen túl az elkövetés körülményei is relevánsak, így például engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetése esetén az igazoltatásig megtett és azt követően megtenni kívánt út hossza, hogy az eljárás alá vont személyen kívül a gépjárműben tartózkodott-e utas, hogy lakott területen kívül vagy belül, a nappali vagy az éjszakai órákban, jó látási és útviszonyok mellett vezetett-e, de az is fontos körülmény, hogy a közlekedés egy forgalommentes mellékúton esetleg egy forgalmas főútvonalon történt-e.

Kérdésként merülhet fel az engedély nélküli vezetés szabálysértés elbírálásakor az eljárás alá vont személy ittas állapotának értékelhetősége. Az ittas elkövetés általában súlyosító körülmény, azonban, ha ez járművezetéssel megvalósuló közlekedési szabálysértés elkövetésével összefüggésben merül fel, úgy álláspontom szerint súlyosító körülményként nem értékelhető, figyelemmel arra, hogy az ittas állapotban elkövetett járművezetéssel az eljárás alá vont személy bűncselekményt valósít meg, így mindez a kétszeres értékelés tilalmának elvébe ütközne.

IV.3. A szabálysértési eljárásban kiszabható büntetések és intézkedések, a fokozatosság elve

Az előző fejezetben tárgyalt enyhítő és súlyosító körülmények értékelését követően kerülhet sor a büntetéskiszabásra. A Szabs. törvény rendszerét tekintve a kiszabható büntetéseket, intézkedéseket és a büntetési tételkereteket az általános szabályok között helyezte el a jogalkotó. A Btk.

²⁰ Szabs. tv. 21. § (2) bekezdés

felépítésével ellentétben a Szabs. törvény az egyes szabálysértési tényállásoknál nem határozza meg a büntetési tételkereteket, mindez pedig korlátlan lehetőséget biztosít a jogalkalmazónak arra, hogy az eset összes körülményének figyelembevételével állapítsa meg a jogkövetkezményt. A Szabs. törvény meghatározza, hogy milyen büntetések kiszabására van lehetőség, valamint azt is, hogy a büntetések milyen kivétellel szabhatók ki egymás mellett. A legsúlyosabb büntetési nem a szabálysértési elzárás, melyet a pénzbírság és a közérdekű munka követ. Ez a felsorolás egyben sorrendiséget is takar, mely különös jelentőséggel bír. A büntetékiszabás során irányadó fokozatosság elvét a gyakorlat munkálta ki, ekörben figyelembe kell venni, hogy az eljárás alá vont személlyel szemben korábban milyen büntetést vagy intézkedést alkalmaztak. Amennyiben az eljárás alá vont személyt korábban magasabb összegű pénzbírsággal sújtották, azonban ennek ellenére ismételt szabálysértést követett el, akkor a magatartásából arra lehet következtetni, hogy a korábban alkalmazott jogkövetkezmény nem jelentett kellő visszatartó erőt, ezért indokolt vele szemben súlyosabb jogkövetkezményt alkalmazni. Ha a szabálysértési előéleti adatokból az állapítható meg, hogy az eljárás alá vont személyt helyszíni bírsággal vagy alacsonyabb összegű pénzbírsággal sújtották, a fokozatosság megnyilvánulhat abban is, hogy az eljárás alá vont személlyel szemben az által elkövetett újabb szabálysértéssel összefüggésben a pénzbírság magasabb összegben kerül megállapításra. Bíróság elé állítás során gyakorta hivatkoznak az ügyvédek védőbeszédükben arra, hogy pénzbírság kiszabására irányuló indítvány esetén a bíróság a pénzbírság összegét az őrizetben töltött idő beszámításának figyelembevételével olyan összegben határozza meg, mellyel a pénzbírság megfizetettnek tekintendő. Az enyhítő körülmények túlsúlya valóban indokoltá teheti az erre irányuló indítvány megfontolását, figyelemmel arra is, hogy a kirendelt ügyvéd - évről évre magasabb összegű - díjának megfizetésére felelősséget megállapító döntés esetén jogszabály erre irányuló kötelező rendelkezése alapján az eljárás alá vont személy köteles. A szabálysértési elzárás maximális tartama hatvan nap, azonban, ha az eljárás alá vont személyt ugyanabban az eljárásban több szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés miatt vonják felelősségre, akkor a szabálysértési elzárás leghosszabb tartama kilencven napra emelkedik, mely a büntetőeljárás során kiszabható elzárás tartamával azonos.²¹ Az elzárástól és a közérdekű munkától eltérően pénzbírság kiszabására a szabálysértési hatóság is jogosult. A pénzbírság a leggyakoribb szankció, kiszabásakor azonban fontos figyelmet fordítani az eljárás alá vont személy jövedelmi, vagyoni viszonyaira. Mint minden más

²¹ Szabs. tv. 22. § (1) bekezdés

szankciónak a pénzbírságnak is akkor van kellő visszatartó, a generális és speciális prevenciót is érvényre juttató ereje, ha az valóban az eljárás alá vont személyt sújtja.

Így olyan esetben amikor - jellemzően fiatalok, még tanulmányokat folytató - eljárás alá vont személyről kiderül, hogy jövedelemmel és vagyonnal egyáltalán nem rendelkezik azonban a pénzbírság kiszabásához hozzájárul érdemes mindezt szem előtt tartva döntést hozni. A pénzbírság megfizetésére főszabály szerint az eljárás alá vont személy köteles, de nem kizárt, hogy azt helyette más fizesse meg, azonban a meg nem fizetés esetén alkalmazandó további joghátrányok, mint például az átváltoztatás elszennvedője kizárólag az eljárás alá vont személy lehet. A pénzbírság megfizetésére a határidő leteltét követően, a végrehajtási eljárás során bármikor lehetőség van, előfordulhat az is, hogy az átváltoztatást követő elzárás napján vagy épp az elzárás letöltésének ideje alatt kerül megfizetésre a pénzbírság és így szabadításra az elkövető. Az alacsony jövedelemmel rendelkező eljárás alá vont személyek gyakran élnek a jogszabály által biztosított részletfizetési kedvezmény, illetve a közérdekű munkával történő megváltás lehetőségével is. A pénzbírság megfizetésére, megváltására vonatkozó szabályok igen megengedők, mindez pedig hozzájárult ahhoz, hogy a pénzbírság széles körben alkalmazható és kiszabható szankcióvá vált. A pénzbírság összegének meghatározása elsődlegesen az eljárás alá vont személy által előadottak figyelembevételével történik. A 63/2012. (IV. 2.) Kormányrendelet azonban egyes közlekedési szabálysértések elkövetőivel szemben meghatározott, fix összegű pénzbírság, illetve helyszíni bírság kiszabását írja elő. A rendeletben nevesített és egyébként a szabálysértési hatóság hatáskörébe tartozó közlekedési szabálysértések elkövetése esetén nincs lehetőség a pénzbírság, illetve helyszíni bírság összegének attól eltérő összegben történő megállapítására. Erre a szabálysértési kifogás miatt bíróság elé kerülő ügyekben sincs mód, a szabálysértési hatóság határozatában erről az eljárás alá vont személyt kifejezetten tájékoztatja. Ilyen esetekben ugyanis a pénzbírság összegének mérséklése tárgyában előterjesztett kifogás alapján - ha egyebekben a szabálysértési hatóság határozatában foglalt tényállás megalapozott és a szabálysértés minősítése is helyes - a bíróság a szabálysértési hatóság határozatának hatályban tartásáról rendelkezik.

A Szabs. törvényben meghatározott intézkedések célja a büntetésekhez hasonlóan az elkövetett szabálysértés szankcionálása, melynek lehet erkölcsi-nevelő vagy épp védelmi hatása. A jogszabályban nevesített intézkedések a járművezetéstől eltiltás, az elkobzás, a kitiltás és a

figyelmeztetés. Az intézkedések önállóan, egymás és büntetések mellett is alkalmazhatók, azzal a kivétellel, hogy figyelmeztetés mellett kizárólag elkobzásra van lehetőség.²² A fent írtak alapján látható, hogy a büntetések és intézkedések számos kombinációban előfordulhatnak, mindez pedig elősegíti az egyedi, körülményekhez leginkább igazodó joghátrány megállapítását. Az intézkedések közül a legnagyobb gyakorlati jelentőséggel a járművezetéstől eltiltás bír, melynek részletes szabályaival külön fejezetben foglalkozom.

A figyelmeztetés a legenyhébb, büntetés helyett alkalmazható, a bagatell szabálysértések szankcionálására szolgáló intézkedés. A figyelmeztetéssel a jogalkalmazó a rosszallását fejezi ki az eljárás alá vont személlyel szemben és felhívja arra, hogy a jövőben tartózkodjon szabálysértések elkövetésétől.²³ Figyelmeztetés intézkedés alkalmazására adhat alapot tulajdon elleni szabálysértések elkövetése esetén például a szabálysértési értékhatár aljához közelítő elkövetési érték, a sértett részére okozott kár megtérülése és a korábban tárgyalt enyhítő körülmények fennállása ha azok a súlyosító körülményekhez viszonyítva számbeli és súlybeli fölényben vannak. Figyelmeztetés intézkedés alkalmazása a szabálysértési hatóság részére is biztosított, azonban nem összekeverendő a szóbeli figyelmeztetéssel, melyre a helyszíni intézkedés során a helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv vagy személy jogosult.

Ez utóbbi nem más, mint szóbeli dorgálás, míg a figyelmeztetés írásbeli és a szabálysértési priusz adatok között is megjelenő - ismételt elkövetés esetén figyelembeveendő - tényleges joghátrányt jelent. A Szabs. törvény két, járulékos jellegű intézkedést szabályoz, melyek az elkobzás és a kitiltás. Az elkobzás alkalmazásának kötelező esetköreit - a büntetőjogban szabályozott elkobzás mintájára - a jogszabály tételesen felsorolja. Az elkobzás védelmi funkciója nyilvánul meg akkor, amikor a dolog birtoklása jogszabályba ütközik vagy veszélyezteti a közbiztonságot és erre tekintettel száll a dolog tulajdonjoga az államra. Jogszabályba ütközik például a petárda, lőszer, új pszichoaktív anyag birtoklása, míg közbiztonságra veszélyes eszköznek minősül a rugós kés vagy a zárszerkezetek illegális feltörésére szolgáló eszköz.²⁴ Ezekben az esetekben az elkobzás a cselekmény elévülése esetén sem mellőzhető. Az intézkedések közül a kitiltás elrendelésére kerül sor legritkábban, mivel

²² Szabs. tv. 8. § (2) bekezdés

²³ Cserép Attila, Fábán Adrián, Rózsás Eszter (szerk.): Nagykomentár a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényhez 13. pont

²⁴ Cserép Attila, Fábán Adrián, Rózsás Eszter (szerk.): Nagykomentár a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényhez 11. pont

alkalmazhatósága leszűkül a jogszabályban meghatározott két szabálysértés típusra, nevezetesen a sportrendezvényen való részvétellel, az odautazással vagy az onnan történő távozással és a kereskedelmi tevékenységgel összefüggő szabálysértésekre. Az ezekkel összefüggő szabálysértéseket nem sorolja fel a jogszabály, de azok jellemzően a rendzavarás, garázdaság, csendháborítás és a köztisztasági szabálysértések.²⁵ A kitiltás tartama hat hónaptól két évig terjedhet, mely igen hosszú időtartam. Ennek oka abban keresendő, hogy a kitiltás tipikusan az az intézkedés, amelynek egy-két hónapos időtartamban történő meghatározása érezhető joghátrányt nem jelentene, a tartósabb, huzamosabb ideig történő alkalmazása viszont kellő visszatartó erővel bírhat.

IV.3.1. A közérdekű munka büntetés kiszabásának lehetősége

Mindenképp külön fejezetet érdemel a szabálysértési eljárásban kiszabható közérdekű munka büntetés annak sajátossága okán. A közérdekű munka büntetés célja a közösség érdekében, a köz javára történő díjazás nélküli munkavégzés, melynek büntető jellege abban nyilvánul meg, hogy az eljárás alá vont személy szabadidejében köteles azt elvégezni. Ez a speciális büntetési nem a pénzbírság és az elzárás között helyezkedik el, azonban a másik két büntetéstől eltérően kiszabására csak meghatározott feltételek teljesülése esetén van lehetőség. Az eljárás alá vont személyt rendőrségi és a bíróság előtti meghallgatása során is külön nyilatkoztatni kell arról, hogy a közérdekű munka büntetés kiszabásához hozzájárul-e. A hozzájárulás megtagadása kizárja a közérdekű munka kiszabásának lehetőségét.²⁶ A tárgyalás során érdemes az eljárás alá vont személyt tájékoztatni a közérdekű munka büntetés jellegéről, illetve arról is, hogy ha nem járul hozzá, úgy a bíróság - amennyiben szabálysértési felelősségét megállapítja - közérdekű munkát nem szabhat ki, ami azzal a következménnyel jár, hogy az eggyel súlyosabb vagy enyhébb szankció kiszabására van csupán lehetőség. Az eljárás alá vont személy nemleges nyilatkozatán túl a közérdekű munka kiszabásának további akadálya is van. Amennyiben az eljárás alá vont személy úgy nyilatkozik, hogy vállalja a közérdekű munka büntetést, a bíróságnak vizsgálnia kell az esetlegesen azt kizáró Szabs. törvényben meghatározott körülményeket.

²⁵ Cserép Attila, Fábián Adrián, Rózsás Eszter (szerk.): Nagykomentár a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvényhez 12. pont

²⁶ Szabs. tv. 104. § (3) bekezdés

Közérdekű munka nem szabható ki azzal szemben, aki a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy, illetve napi rendszeres, életfenntartó vagy fekvőbeteg-ellátásban részesül, ha az eljárás alá vont személy a várandósság tizenkettedik hetét elérő nő, ha tizennegyedik életévét be nem töltött gyermekét egyedül nevelő szülő, gyám, továbbá ha fogyatékos, vagy folyamatos ápolást, felügyeletet, gondozást igénylő hozzátartozójáról egyedül gondoskodik.²⁷ Nehéz helyzetben van a bíróság akkor, amikor közérdekű munka büntetés kiszabása lenne indokolt, ahhoz egyébként az eljárás alá vont személy előzetes hozzájárulását is adta, azonban adat merül fel valamely fent említett körülmény fennállása tekintetében. A kizáró körülmények közül a fogyatékos és a várandósság azok, melyek okirattal igazolhatók. Amennyiben azok a tárgyaláson rendelkezésre állnak és valóban kétséget kizáróan bizonyítják a fent írtakat, úgy az eljárás alá vont személy hozzájáruló nyilatkozatától függetlenül a közérdekű munka büntetés kiszabására nincs lehetőség. A Szabs. törvény rendelkezései alapján a bíróságnak külön bizonyítást lefolytatni a közérdekű munka kiszabhatósága körében nem kell, azonban a fogyatékos és várandósság igazolására - rövid időn belüli új határnap kitűzése mellett - indokolt lehetőséget biztosítani az eljárás alá vont személynek elkerülve ezzel egy esetleges jogsértő döntést. A másik két körülmény igazolása már sokkal nehezebb feladat, ugyanis a jogszabály azt kívánja meg, hogy az eljárás alá vont személy kiskorú gyermekét egyedül nevelő szülőnek, gyámnak minősüljön, illetve, hogy hozzátartozójáról egyedül gondoskodjon. Bizonyos dokumentumokból, így különösen a kizárólagos szülői felügyeleti jogról rendelkező bírósági határozatból, a családi pótlék folyósításáról kiállított igazolásból vagy épp az ápolási díj megállapításáról szóló kormányhivatali döntésből lehet következtetést levonni a fenti körülmények fennállására, de azokat kétséget kizáróan mindez nem bizonyítja. A bíróság ezesetben környezettanulmány készítését rendelheti el az eljárás alá vont személy lakóhelye szerint illetékes kormányhivatal megkeresésével. A környezettanulmány alapján sok esetben tisztázható, hogy a hivatkozott kizáró ok fennáll-e, így az is, hogy van-e akadálya a közérdekű munka kiszabásának. Az eljárás alá vont személy hozzájárulása és kizáró ok fennállásának hiánya esetén sem biztos azonban, hogy a közérdekű munka büntetés kiszabható. A Szabs. törvény különleges rendelkezések címszó alatt speciális rendelkezéseket tartalmaz többek között a fiatalokra vonatkozóan. A hatályos szabályozás értelmében fiatalokkal szemben közérdekű munka büntetést csak akkor lehet kiszabni, ha a határozat meghozatalakor a tizenhatodik életévét

²⁷ Szabs. tv. 10. §

betöltötte.²⁸ Ez a rendelkezés összhangban áll a fiatalok munkavégzését korlátozó hazai jogszabályokkal és nemzetközi egyezményekkel. A fiatalokkal szemben kiszabott pénzbírság közérdekű munkával történő megváltására szintén irányadó a fenti korlátozás. Mindebből kitűnik, hogy a közérdekű munka büntetés kiszabásához számos körülmény együttes fennállása szükséges, mely ezen szankció alkalmazhatóságát jelentősen csökkenti.

IV.3.2. A járművezetéstől eltiltás

Az engedély nélküli vezetés szabálysértés a jogszabályváltozást megelőzően szigorú jogi megítélése miatt kiemelt közlekedési szabálysértésnek számított és elmondható, hogy kiemelt jelentősége az elzárással is büntethető szabálysértések között is megmaradt. A járművezetéstől eltiltás intézkedés alkalmazására a közlekedési jellegű szabálysértések elkövetőivel szemben van lehetőség. A tapasztalatok alapján az eljárás alá vont személyek akár magasabb összegű pénzbírság megfizetését is vállalnék, ha a szabálysértési hatóság vagy a bíróság ezáltal az eltiltást mellőzné.

Az eltiltás valóban komoly joghátrányt jelent, hiszen a gépjármű sokak munkába járásának eszköze, a jármű használat a mindennapok szerves része, melynek hiányát és negatív hatásait nem csak az eltiltott személy, hanem közvetlen környezete is megérzi. A Szabs. törvény a járművezetéstől eltiltás intézkedés alkalmazását elsődlegesen lehetőségként biztosítja a jogalkalmazó számára, azonban - a Btk. szabályaihoz hasonlóan - rögzíti a kötelező alkalmazás eseteit. 2013. szeptember 1. napjától nem mérlegelhető az eltiltás azzal az eljárás alá vont személlyel szemben, aki közveszély színhelyén, a 7500 kg-ot meghaladó megengedett legnagyobb össztömegű tehergépkocsival, vontatóval, valamint e járműből és pótkocsiból álló járműszerelvénnel az úton való haladásra, az előzésre és kikerülésre, valamint a lezárt útszakaszra történő behajtásra vonatkozó szabályok megszegésével követi el a szabálysértést.²⁹ A Szabs. törvényhez fűzött kommentár és az egyes rendészeti tárgyú törvények módosításáról szóló 2013. évi XCIII. törvény indokolása is csupán szűkszavú magyarázatot ad arra, hogy miért indokolt ezen szabálysértés elkövetőjével szemben kötelezően alkalmazni a járművezetéstől eltiltást. Nem nehéz belátni, hogy önmagában a tehergépjármű vezetése a jármű nagyságából, súlyából és egyéb paramétereiből adódóan különös odafigyelést igényel, a közlekedés

²⁸ Szabs. tv. 27. § (5) bekezdés

²⁹ Szabs. tv. 16. § (1a) bekezdés

során elkövetett legapróbb hiba vagy figyelmetlenség is beláthatatlan következményekhez vezethet. Éppen ezért a jármű vezetése speciális vizsgálathoz, a C, illetve a C+E kategória megszerzéséhez kötött, melynek során az elméleti és gyakorlati oktatás mellett a járművezető pályaalkalmassági vizsgálatát is elvégzik (PAVIII). A pályaalkalmassági vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a gépjárművezető rendelkezik-e azokkal az egyéni pszichológiai jellemzőkkel, amelyek szükségesek a biztonságos járművezetési tevékenységhez, a közlekedési helyzetekhez való alkalmazkodáshoz, a járművezetés közben jelentkező terhelés elviseléséhez, vizsgálják továbbá a szükséges észlelési, döntési és cselekvési képesség meglétét, valamint, hogy a járművezető képes-e elsajátítani a járművezetéshez szükséges ismereteket és készségeket.³⁰ Önmagában a tehergépjárművel, illetve járműszerelvényvel az úton való haladásra, az előzésre és kikerülésre, valamint a lezárt útszakaszra történő behajtásra vonatkozó szabályok megszegése még nem eredményez kötelezően alkalmazandó eltiltást, ahhoz szükséges, hogy mindez közveszély színhelyén történjen. Közveszély alatt az olyan helyzetet kell érteni, amikor nem meghatározható vagy nagyobb számú meghatározott személyt és/vagy jelentős értékű anyagi javakat fenyeget a sérelem bekövetkezésének reális lehetősége.³¹ A gyakorlat ezt jellemzően elemi kárra, mint például árvíz, áradat esetére, illetve ilyen hatást kiváltó eseményre értelmezi. A Szabs. törvény ezen kívül még egy esetben írja elő kötelezően a járművezetéstől eltiltás intézkedés kiszabását, mégpedig akkor, ha az eljárás alá vont személyt a Szabs. törvény XXVII. és a XXVIII. Fejezetben meghatározott, engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével elkövetett szabálysértés miatt hat hónapon belül legalább két ízben jogerősen felelősségre vonták, és újabb - a XXVII. és a XXVIII. Fejezetben meghatározott, engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével elkövetett - szabálysértést követ el.³² Az ismételt elkövetőkkel szemben indokolt szigorúbb szabályokat alkalmazni, hiszen magatartásukból nem lehet másra következtetni, minthogy a korábbi - enyhébb - büntetések nem érték el céljukat. A kötelező mértékű pénz, illetve helyszíni bírsághoz hasonlóan az ismételt elkövetés miatt kiszabott járművezetéstől eltiltás később, kifogás alapján indult bírósági eljárásban sem mellőzhető, azonban figyelemmel arra, hogy a jogszabály az eltiltás időtartamát nem határozza meg ekörben, így az általános szabályok alapján a járművezetéstől eltiltás tartamának mérséklésére, esetlegesen kategóriára történő korlátozására lehetőség van.

³⁰ A közúti járművezetők pályaalkalmassági vizsgálatáról szóló 444/2017. (XII.27.) Kormányrendelet 2. § (1) bekezdés

³¹ BH.2021.98.

³² Szabs. tv. 23. § (3) bekezdés

A szabálysértési hatóság, illetve a bíróság közúti vagy meghatározott járműkategóriára, járműfajtára vonatkozó járművezetéstől eltiltást alkalmazhat. A közúti járművezetéstől eltiltás körébe tartozik minden olyan jármű, amelynek vezetése vezetői engedélyhez kötött. Az engedély nélküli vezetés szabálysértés tényállásának megvalósításához elengedhetetlen az érvényes vezetői engedély vagy a vezetett jármű kategóriájának hiánya. Az eljárás alá vont személyek többsége oly módon valósítja meg a szabálysértést, hogy vezetői engedéllyel egyáltalán nem rendelkezik. Ebben az esetben ugyan a jogszabály nem zárja ki a járműkategóriára, illetve járműfajtára vonatkozó járművezetéstől eltiltás kiszabását, de figyelemmel arra, hogy az eljárás alá vont személy vezetői engedély hiányában semmilyen járművet nem vezethet jogszerűen, így álláspontom szerint a korlátozás okafogyott és ilyenkor közúti járművezetéstől eltiltás kiszabásának van helye, a korlátozás ebben az esetben az eljárás alá vont személy számára tulajdonképpen semmilyen kedvezményt nem jelentene. A járműkategóriára vonatkozó korlátozás akkor jöhet számításba, ha az eljárás alá vont személy rendelkezik vezetői engedéllyel, azonban olyan járművet vagy járműszerelvényt vezet, mely kategóriára az nem érvényes. A gyakorlatban számtalanszor előforduló eset, amikor az eljárás alá vont személy - jellemzően tévedésre hivatkozva - olyan járműszerelvényt vezet, melyhez úgynevezett kiegészítő kategória megléte is szükséges lenne. A járműkategóriákat tekintve ez az E kategóriát jelenti, mely B, C, C1, D és D1 kategóriákhoz kapcsolódhat és annak megjelölésére szolgál, hogy a járművezető a fenti járművekhez kapcsolt nehéz pótkocsiból álló járműszerelvénnel is közlekedhet. A kialakult gyakorlat értelmében mivel az E kategória nem önálló járműkategória, hanem járulékos jellegű, így az eljárás alá vont személyt, ha ezt a körülmények indokolják annak a járműkategóriának a vezetésétől lehet eltiltani, amelyhez ennek a kiegészítő kategóriának kapcsolódnia kellett volna vagyis amilyen járműkategóriát az eljárás alá vont személy vezetett. A szabálysértési tárgyaláson elhangzott védőbeszédben az ügyvédek - tévesen - gyakorta terjesztenek elő olyan indítványt, melyben a korlátozás nem a szabálysértés elkövetésével összefüggésben vezetett járműre irányul, hanem más járműkategóriákra.

Példával szemléltetve, a szabálysértési hatóság az eljárás alá vont személlyel szemben engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetése miatt tett feljelentést, azon tényállás alapján miszerint a vele szemben történő intézkedéskor megállapításra került, hogy vezetői engedéllyel soha nem rendelkezett és ennek ellenére közúton traktort vezetett. Az eljárás alá vont személy védője kérte, hogy a bíróság oly módon korlátozza a járművezetést, hogy azt követően az eljárás alá vont személy

továbbra is vezethessen traktort, hiszen az a munkavégzéséhez, így megélhetéséhez szükséges. A bírói gyakorlat töretlen abban, hogy olyan járműkategóriára vonatkozó korlátozás nem szabható ki, amely nem érinti azt a járművet, mellyel az eljárás alá vont személy a szabálysértést elkövette. A korlátozás lényege abban áll, hogy az ezzel érintett járműkategórián kívül a más járműkategóriákba tartozó járművek vezetése megengedett. A fenti jogesetre visszatérve a védő által előterjesztett indítvány több szempontból sem helytálló, hiszen már a kategóriára korlátozás lehetősége sem adott a vezetői engedély hiánya okán, de az indítvány szerinti kategóriára korlátozásra abban az esetben sem kerülhetne sor ha az eljárás alá vont személy egyébként rendelkezett volna vezetői engedéllyel, figyelemmel arra, hogy a szabálysértést mezőgazdasági vontató vezetésével követte el, így az ilyen járművek vezetésétől való eltiltás semmiképp nem mellőzhető. A járműkategóriára korlátozó eltiltás az eljárás alá vont személy számára azon túl, hogy más járművek vezetésére lehetősége nyílik, további kedvezményt is jelent, ugyanis mentesül az utánpépzési kötelezettség alól.

A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény kimondja, hogy utánpépzésen kell részt vennie annak a járművezetőnek, akit a bíróság vagy a szabálysértési hatóság közlekedési szabálysértés miatt legalább hat hónapra, illetve akit a bíróság közlekedési bűncselekmény elkövetése miatt a járművezetéstől eltiltott, továbbá akinek vezetői engedélyét a közúti közlekedési előéleti pontrendszer alapján az eljáró hatóság visszavonta.³³ Ily módon a hat hónapot meg nem haladó közúti járművezetéstől eltiltás és a járműkategóriára korlátozás utánpépzési kötelezettséget nem von maga után. A többi esetben az utánpépzés sikeres teljesítéséhez elméleti, gyakorlati vizsgákat és csoportos foglalkozást ír elő a jogszabály. Az engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetése indokoltá teszi, hogy az eljárás alá vont személlyel szemben kiszabott büntetés mellett a bíróság járművezetéstől eltiltást is alkalmazzon, ugyanakkor nem kizárt, hogy az enyhítő körülményekre figyelemmel mellőzze azt. Véleményem szerint méltányolható körülmény lehet, ha az eljárás alá vont személy a sikeres gépjárművezetői vizsga megszerzését követően az oktató nem megfelelő tájékoztatása miatt a vezetői engedély kiállítása iránti kérelem benyújtását megelőzően - így vezetési jogosultság hiányában - felügyelet alatt vezette az élettársa tulajdonát képező személygépjárművet. Ebben az esetben mind az eljárás alá vont személy mind élettársa engedély nélküli vezetés szabálysértés elkövetése miatt felel, azonban az eltiltás figyelemmel arra, hogy az eljárás alá vont személy gépjárművezetésből sikeresen levizsgázott és csupán a kérelem benyújtása, mint formai aktus maradt el, mellőzhető. A

³³ A közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény 18. § (4) bekezdés

jogszabályváltozásra is figyelemmel célszerű felhívni a járművezetéstől eltiltott eljárás alá vont személyek figyelmét arra, hogy az eltiltás hatálya alatti vezetés a hatályos jogszabályok értelmében a korábbiaktól eltérően már nem szabálysértésnek, hanem bűncselekménynek minősül, melynek elbírálásakor alappal számíthatnak súlyosabb büntetés kiszabására.

V. Összegzés

Az engedély nélküli vezetés szabálysértés szigorúbb jogi megítélését kifejezésre juttató jogszabálymódosítás lehetővé tette az elkövetőkkel szemben a korábbi kötelező mértékű pénzbírság helyett elzárás büntetés kiszabását és ezzel összefüggésben az elkövetők őrizetbe vételét is. Véleményem szerint a szabálysértés társadalomra veszélyessége indokolta a tényállás elzárással is büntethető szabálysértések körébe emelését, arra a kérdésre azonban, hogy az ezzel elérni kívánt jogpolitikai cél, vagyis a speciális és generális prevenció ténylegesen megvalósul-e majd a gyakorlatban a statisztikai adatok fogják megadni a választ. Mindenesetre elmondható, hogy a társadalom védelme érdekében szükség volt az engedély nélküli vezetés szabálysértést érintő változásokra bízva abban, hogy számuk ennek hatására visszaszorul. Amennyiben ez a cél nem valósul meg, úgy az sem zárható ki, hogy a jogalkotó a járművezetés az eltiltás hatálya alatt szabálysértéshez hasonlóan az engedély nélküli vezetés szabálysértést is bűncselekményi szintre emeli még szigorúbb szankciók kilátásba helyezésével.